

Yksi kymmenestä on liikaa

20.6.2023

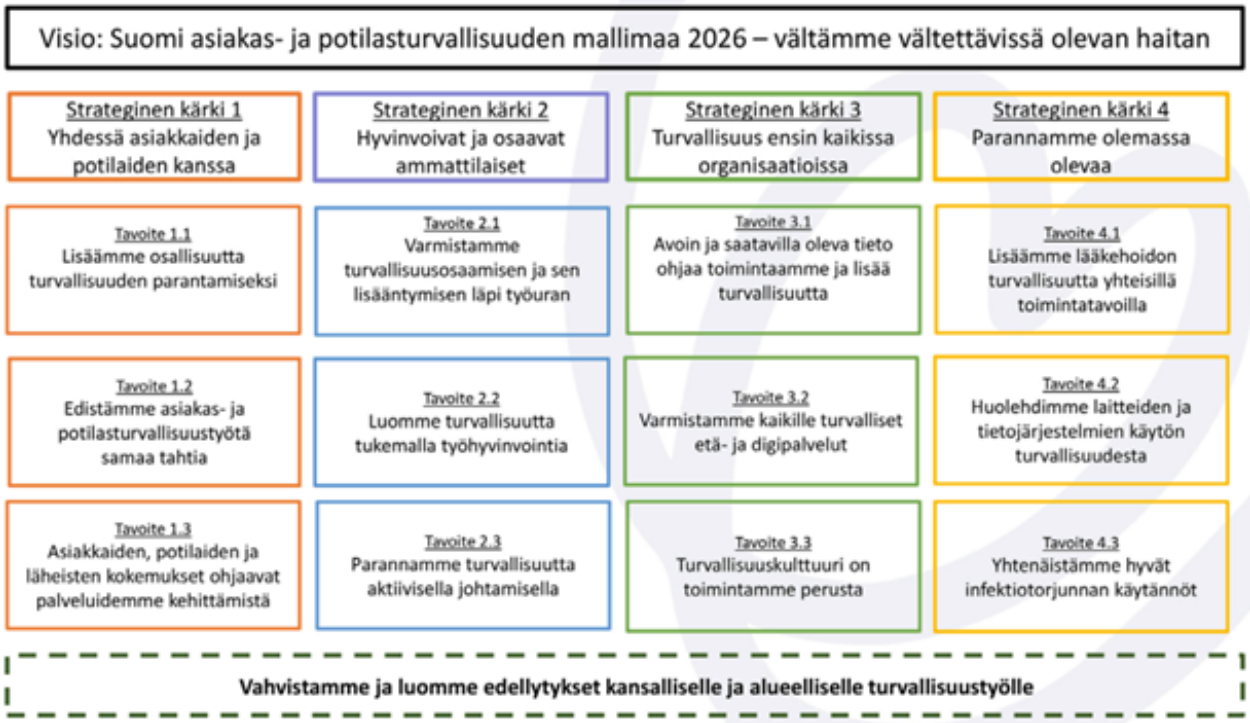
Vaasassa toimiva asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus vastaa yleisesti asiakas- ja potilasturvallisuutta kehittävän toiminnan koordinoinnista ja organisoinnista sekä uuden asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian jalkauttamisesta. Pääsin työelämäjaksolla viikoksi tutustumaan keskuksen toimintaan erikoissuunnittelija Tanja Hautalan matkassa. Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen kunnianhimoinen tavoite on, että Suomi on vuonna 2026 asiakas- ja potilasturvallisuuden mallimaa – vältämme vältettävissä olevan haitan. Työelämäjakson aikana vaikutuin siitä, kuinka laajasti asiakas- ja potilasturvallisuuden edistämiseksi tehdään jatkuvasti töitä kansallisesti eri tasoilla.

Kansainvälisten tutkimusten mukaan joka kymmenes terveydenhuollon asiakas kohtaa hoitojaksonsa aikana jonkinlaisen haittatapahtuman tai läheltä piti -tilanteen, joka vaarantaa asiakas- ja potilasturvallisuuden. Taloudelliset kustannukset haittatapahtumista ovat mittavat. Puhumattakaan yksilön inhimillisistä kokemuksista siitä, että luottamus turvallisuuteen horjuu hetkellä, kun on itse kaikista heikoimmillaan tai tilanteessa, johon ei itse voi omalla toiminnallaan vaikuttaa. Terveydenhuollon asiakkaan roolissa on usein vaikea arvioida turvallisuutta hoitotyön tai lääketieteen teknisen suoriutumisen näkökulmasta. Turvallisuus ilmenee eniten kokemuksena siitä, että on turvassa ja asiat sujuvat. Siitä, että joku toinen osaa, tekee ja huolehtii kaiken menevän hyvin. Aina näin ei kuitenkaan ole.

Vakavan haitan kokee hoitojakson aikana 1-2% terveydenhuollon asiakkaista ja yksi tuhannesta kuolee tai vammautuu pysyvästi. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) (Slawomirski & Klazinga, 2022) mukaan lähes 13 prosenttia terveydenhuollon kustannuksista kuluu erilaisten hoidosta aiheutuneiden haittojen korvaamiseen. Suomen mittakaavassa kustannusten voidaan arvioida olevan tällä laskutavalla jopa miljardi euroa vuodessa.

Terveydenhuollon toimintaa säädetään tarkasti useilla eri laeilla ja asetuksilla näin myös asiakas- ja potilasturvallisuuden osalta. Tämä osaltaan haastaa kokonaisuudessaan asiakas- ja potilasturvallisuuden

huomiointia, arviointia ja kehittämistä, koska myös vastuu jakautuu eri lakeihin pohjautuen eri tilanteissa. Kansallisella asiakas- ja potilasturvallisuusstrategialla on pyritty vuodesta 2009 alkaen ohjaamaan yhtenäisemmän turvallisuuskulttuurin luomiseen. Tällä hetkellä on meneillään kolmas strategiakausi uuden ”asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian 2022-2026 – vältämme vältettävissä olevan haitan” myötä. Uusi asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia jakautuu neljään strategiseen kärkeen (STM 2022). Siinä huomioidaan 1. asiakkaiden ja potilaiden osallistaminen turvallisuuden kehittämiseen ja edistämiseen, 2. terveydenhuollon ammattilaisten osaamisen kehittäminen ja hyvinvoinnin ylläpitäminen jatkuvasti, 3. turvallisuuden tärkeys kaikissa terveydenhuollon organisaatioissa sekä 4. olemassa olevien yhteisten käytänteiden arviointi ja parantaminen jatkuvasti. Strategian läpileikkaava viides teema on yhteistyö ja verkostotoiminnan kehittäminen.

Kuva 1. Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia 2022-2026 – vältämme vältettävissä olevan haitan (Kuva: STM 2022).

Hoitotyön koulutuksessa on mahdollisuus vaikuttaa tulevien terveydenhuollon ammattilaisten turvallisuusosaamisen kehittymiseen ja perusosaamisen varmistamiseen opintojen aikana. Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian yhtenä tavoitteena on, että vuonna 2024 alkavien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden peruskoulutusten opetussuunnitelmissa olisi vähintään 80%:ssa WHO:n Patient Safety Curriculumin mukainen sisältö asiakas- ja potilasturvallisuutta koskien. Vuoteen 2026 mennessä sisältö pitäisi olla WHO:n Curriculumia vastaava jokaisessa sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuksessa. WHO:n Patient Safety Curriculum (2011) nostaa esiin tietyt asiakas- ja potilasturvallisuutta lisäävät teemat ohjeistaa opettajia sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden teemojen integroimisessa omaan opetukseen.

Seinäjoen ammattikorkeakoulun hoitotyön opiskelijoille on ollut jo useamman vuoden tarjolla vapaasti valittaviin opintoihin sisältyvä opintojakso Inhimillinen tekijä hoitotyössä – näkökulmia potilasturvallisuuteen. Lisäksi asiakas- ja potilasturvallisuuteen liittyviä teemoja sivutaan suhteellisen monipuolisesti opintojen eri

vaiheissa useammalla opintojaksolla. Syksystä 2023 alkaen hoitotyön opintoihin sisältyy ensimmäisen vuoden aikana erillinen opintojakso Asiakas- ja potilasturvallisuus, 2 op. Opintojakson sisältö mukailee WHO:n esiin nostamia teemoja turvallisuutta koskien (WHO 2011).

Sosiaali- ja terveydenhuollon peruskoulutuksen yhtenäinen turvallisuusosaamisen varmistaminen takaa samantasoisen perusosaamisen terveydenhuollon uusille työntekijöille. Terveydenhuollon jokaisella työntekijällä on vastuu osaltaan varmistaa, että asiakas on turvassa ja vältettävissä olevat haitat vältetään. Tähän voidaan parhaiten vaikuttaa sillä, että jokaisella työntekijällä on tiedossa turvalliset toimintatavat, riittävä tiedollinen ja taidollinen osaaminen sekä tieto siitä, miten mahdollisen vahingon yhteydessä toimitaan. Organisaatiotasolla on varmistettava, että työntekijöillä on riittävät resurssit työn tekemiseen ja mahdollisuus ylläpitää ja kehittää osaamistaan. Tapahtuneet virheet on selvitettävä asianmukaisesti ja niiden pohjalta käytänteitä on muokattava entistä turvallisemmaksi meille kaikille. Niin, että tulevaisuudessa yhä useampi terveydenhuollon asiakkaista saisi turvallista hoitoa. Yksi kymmenestä on liikaa.

Tiina Koskela
TtM, Hoitotyön lehtori
SeAMK

Lähteet:

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) (2022). Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia ja toimeenpanosuunnitelma 2022-2026. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163858/STM_2022_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Slawomirski, L., & Klazinga, N. (2022), “The economics of patient safety: From analysis to action”, OECD Health Working Papers, No. 145, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/761f2da8-en.

WHO (2011). Patient safety curriculum guide: multi-professional edition. https://www.who.int/publications/i/item/9789241501958